

Avontuurlijk Cuba

Reizen op de bonnefooi
en slapen bij de lokale bevolking

Digna Mielard

Dit boek is geschreven aan de hand van onze belevenissen en ervaringen in Cuba. De feiten zijn aan ons verteld door de Cubanen die we tijdens onze reis hebben ontmoet. De ontwikkelingen gaan snel in Cuba, maar niet zo snel als wij denken te zien. Een stap vooruit en twee stappen achteruit.

Dit boek is geschreven binnen zes maanden na ons vertrek uit Cuba. Het kan zijn dat in dit boek vermelde feiten inmiddels niet meer kloppen. De auteur is niet aansprakelijk voor onjuistheden of afwijkingen van de beschreven informatie.

© 2018 Digna Mielard
Wandelfreaks.com

ISBN 978 90 8666 460 3
NUR 508

Avontuurlijk Cuba is een uitgave van Mosae Mondo
reisverhalen.mosaemondo.nl
Vormgeving omslag: Bonte Raaf – bonteraaf.nl
Foto's: Digna Mielard

Alle rechten voorbehouden, niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd, opgeslagen in geautomatiseerde gegevensbestanden, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnames, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever of auteur. Voor het overnemen van gedeelten uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Inhoud

Voorwoord	7
Trinidad	9
Guardalavaca	17
Baracoa	33
Las Tunas	62
Trinidad	73
Havana	92
Viñales	107
Las Terrazas	123
Playa Larga	134
Cayo Santa Maria	143
Florida	148
Playa Pesquera	152
Woordenlijst Spaans	158

Voorwoord

Reizen in de puurste vorm, door een land waar alles is en waar men niets heeft. Cuba. Een rondreis met de auto van 4.225 kilometer zonder vooraf een planning te maken, zonder van tevoren overnachtingen te hebben geboekt en zonder ook maar enig idee te hebben waar we heen willen. Reizen zonder plan is voor ons het mooiste dat er is. Omdat je elke dag, elk uur, elke minuut ter plekke kunt beslissen of je linksaf, rechtsaf of rechtdoor gaat.

De reisgidsen hebben we bewust thuisgelaten. Het enige navigatiemiddel dat we bij ons hebben is een wegenkaart waarop hier en daar een bezienswaardigheid is aangegeven. Zo komen we op de mooiste plekken en in gebieden waar men zelden een toerist ziet. Dat is reizen zoals wij het graag doen. Al moet ik eerlijk toegeven dat ik het heel af en toe beu was om weer naar een slaapplek te zoeken en daarna nog op zoek te gaan naar iets wat op een restaurantje lijkt. Een grote handicap van mij is dat ik weinig lust. Eten is een fobie en iets wat uit het water komt eet ik al helemaal niet. In Cuba heb je dan wel een probleem, maar het is me gelukt. Dit is het verslag van onze rondreis door Cuba, waarbij we verder zijn gegaan dan de bekende driehoek Havana, Trinidad en Viñales. Veel verder. Lees en geniet van onze avonturen.

Digna en Richard

Trinidad

Tweeëndertig jaar is ze, dokter Maria Carmen Gomez Bacerio. Hoogopgeleid, moeder van een zoon van vier. Zo jong als ze is, zit ze vast op een eiland waar ze zo graag eens van af zou willen. Niet voor altijd, maar voor even, om eens in een andere wereld rond te kijken. De wereld die slechts weinige Cubanen kennen, maar die steeds meer Cubanen via internet te zien krijgen. Een wereld die in niets te vergelijken is met het leven op Cuba. Het verlangen van de Cubaan, dat waarschijnlijk nooit zal worden vervuld. Maar het is de vraag of het verlangen naar de wereld buiten het eiland niet mooier is dan de werkelijkheid op het eiland. De Cubaan leeft in een veilig land en is verzekerd van onderdak en voedsel, verzorging bij ziekte en scholing. Zijn er niet heel veel delen in de wereld waar deze zekerheden niet bestaan? Zelfs in Europa zijn daklozen. De geringe omvang van dit land leidt tot het grote verlangen van veel Cubanen om weg te gaan. Slecht hebben ze het hier niet, want alles is er, maar rijkdom en welvaart zijn ver te zoeken. Ik begrijp ze wel, de Cubanen.

Mijn eeuwige drang om te reizen en de wereld te verkennen is niet vergelijkbaar met het verlangen van de Cubaan. Er is nu eenmaal een verschil tussen “weg willen” en “altijd maar onderweg willen zijn”. En er is nog dat ene grotere verschil: ik kan gaan waar en wanneer ik wil en zij kunnen dat niet.

Maria werkt fulltime en verdient daarmee 40 CuC per maand. Dat is ongeveer 40 euro. Ze hoort bij de top van Cuba en haar inkomen is hoger dan dat van de gemiddelde inwoner. Ze kan mensen beter maken. Ze

kan hele dorpen redden. Ze kijkt me wanhopig aan. Een knappe verschijning. Lief gezicht, haar donkere krullen nonchalant in een staart gebonden. Ze is open en eerlijk. Ze wil nog veel meer leren. Zich verder ontwikkelen in een ander land. Maar ze mag niet. Ze mag, net als alle andere Cubanen, het land niet uit. Ja, ze zou het kunnen aanvragen. En wellicht krijgt ze dan een brief van de overheid dat ze mag gaan. Als ze dan ook alle stempels krijgt van de mannetjes van de overheid in haar stad, Trinidad, mag ze naar het vliegveld. De kans dat dit lukt is klein, maar het kan. Stel dat ze het geld voor de reis bij elkaar gespaard krijgt en alle papieren en stempels heeft om te gaan. Dan nog is er een grote kans dat de douane op het vliegveld haar tegenhoudt. Zonder reden. Gewoon omdat ze het land niet uit mag, ondanks alle stempels en papieren, en dan is ze haar geld kwijt. En geld sparen voor een reis is al een hele opgave als je 40 CuC per maand verdient. Ze zucht. 'Ik zal nooit in het buitenland komen. Het is moeilijk. Het is zo verschrikkelijk ingewikkeld.' Verdrietig kijkt ze me aan. Ze zou het zo graag willen. Even weg van dit eiland. Even om een hoekje kijken hoe het in de andere wereld is. Leren hoe het daar gaat. Ze zou kunnen zeggen dat ze het land uit wil om mensen in andere landen te helpen. Om mensen in probleemgebieden te helpen. Ze zou het allemaal waar kunnen maken. Maar de kans is zo klein. Dat frustreert. Niet een beetje, maar heel erg. Ze wil zo graag haar verhaal vertellen. Aan elke toerist die bij haar moeder in de *casa particular* komt logeren. Zelfs aan een Amerikaans koppel. Ze wil het vertellen aan iedereen die luisteren wil. Cuba. Het is een fantastisch land. Alles is er. Behalve geld. Behalve een paspoort om het eiland te kunnen verlaten. En dat stoort.

Alles is er, behalve de vrijheid om te gaan. Voor ons westerlingen onbegrijpelijk, maar we kunnen niet anders doen dan het als informatie tot ons nemen en accepteren dat het zo is.

Maria Carmen heeft het relatief goed. Haar familie woonde vóór de revolutie in een groot koloniaal huis. Iedereen die vóór de revolutie in zo'n huis woonde, mocht er blijven wonen. Persoonlijk bezit is niet toegestaan op Cuba, maar wie zijn hele leven in een huis woont kan het beschouwen als zijn of haar huis. De moeder van Maria Carmen heeft van het huis een *casa particular* gemaakt. Zie het als een bed and breakfast. Je kunt er een kamer huren met of zonder ontbijt en je kunt er avondeten. Dat hebben ze het liefst. Dat je er niet alleen slaapt, maar ook eet. Daardoor verdienen ze wat geld. Daardoor verdienen ze veel geld, moet ik zeggen. Veel meer dan de gemiddelde Cubaan.

De Castro's hebben in 1997 toestemming gegeven aan Cubanen die een kamer overhebben, om deze te verhuren aan toeristen. Sindsdien zijn er heel veel *casa's* bijgekomen. Zoveel zelfs, dat deze vorm van overnachten een concurrent werd voor de grote overheidshotels en resorts. In 2012 heeft de overheid de regeling teruggedraaid. Iedereen die geregistreerd staat als *casa particular* mag blijven bestaan, maar nieuwe vergunningen worden niet meer uitgegeven. Mensen die veel geld hebben gespendeerd om een kamer op te knappen voor verhuur hebben pech. Zij kunnen het geld niet meer terugverdienen.

Een kamer verhuren kan niet zomaar, daar zijn strenge regels voor. Zoals voor alles in Cuba. Wie een vergunning heeft mag een, twee of drie kamers verhuren. Voor die vergunning moet de eigenaar elke maand 850 CUP (Cubaanse Pesos, omgerekend zo'n 32

euro) aan de overheid afdragen. Ook al is er geen enkele kamer verhuurd in die maand, dit bedrag moeten ze altijd betalen. Wij hebben mensen gesproken die hun enige bezit, een motor, moesten verkopen omdat ze anders het maandbedrag niet konden opbrengen. Naast dit vaste bedrag moeten ze ook nog tien procent van de omzet afstaan in CuC.

De CuC, de *Cuba Pesos Convertible*, is de munteenheid waar de toeristen mee betalen. 1 CuC is ongeveer 25 CUP. Een heel ingewikkeld systeem, maar het komt erop neer dat voor elke kamer die verhuurd wordt ongeveer 2 euro afgestaan moet worden, uitgaande van de gemiddelde kamerprijs van 20 CuC. Tel daarbij de 850 CUP vaste lasten per maand op en je ziet al snel dat dit een maandsalaris van de gemiddelde Cubaan is. Om een voorbeeld te geven: een leerkracht verdient ongeveer 20 CuC en een schoonmaker 10 CuC.

Toch is de verhuur van kamers een lucratieve business. Wie de kamer 15 dagen per maand verhuurt heeft een inkomen van 300 CuC (7500 CUP). Daar moet de verhuurder 30 CuC plus 850 CUP van afdragen. Je kunt je voorstellen dat er een flink inkomen overblijft.

Je vraagt je meteen af hoe de overheid dat allemaal controleert. Dat is heel simpel. Nog voordat je als toerist je koffer in de kamer mag zetten, ben je ingeschreven in het grote boek. Je naam, geboortedatum, land van herkomst, paspoortnummer, dag van aankomst, dag van vertrek. Alles wordt genoteerd en moet ondertekend worden door jou en de eigenaar van het huis. Wij zouden denken, maak even een kopietje van ons paspoort, maar een kopieermachine of computer hebben ze niet.

Mannetjes van de overheid komen te pas en te onpas binnen om het boek te controleren. Is er een toerist en staat deze niet in het boek? Dan volgt een fikse boete en wordt de vergunning ingenomen. Er is geen Cubaan die een kamer verhuurt zonder deze te registreren. Cubanen zullen nooit iets doen wat niet mag. De controle is ontzettend streng en altijd en overal. Cubanen hebben respect voor de overheid. In onze ogen zijn ze gewoon bang voor de overheid, maar zij zien het als respect. Een keuze is er trouwens niet. Je moet, anders heb je geen leven in Cuba.

Het communisme brengt ook goede dingen. De revolutie betekende vrijheid na jaren van onderdrukking. Fidel Castro creëerde gelijkheid voor iedereen. Er is geen Cubaan die op straat leeft. Iedereen woont in een huis, zij het soms in een heel klein en slecht onderhouden huis. Iedereen kreeg na de revolutie een huis van de overheid, tenzij je als familie al van vóór de revolutie in een huis woonde. Alle huizen van de overheid zien er hetzelfde uit. Oud en niet groot. Ook de zorg is gratis. Van huisarts tot ziekenhuis, van ambulance tot medicijnen. Niemand betaalt een premie en iedereen wordt geholpen. Zo ook het onderwijs. Alle kinderen gaan gratis naar school en zelfs universiteiten zijn gratis.

Terug naar Maria Carmen. Een leuke dame. Vrolijk en geïnteresseerd. Ze wil alles weten van ons land, ze wil foto's zien en heeft tientallen vragen. Zelf vertelt ze ook veel. Haar zoon Julio is haar alles. Maar soms wordt ze moe van hem. Hij vraagt veel aandacht. Heel veel aandacht. In Cuba gaat het opvoeden van kinderen anders dan in Nederland. In Cuba gaan de kinderen naar bed als de ouders ook gaan slapen. Overdag zijn

de kinderen moe en slapen een paar uur in de middag. Julio niet. Julio is altijd wakker en rust nooit. Haar man, Eviro, werkt overdag. Maria Carmen heeft nu vakantie en is daarom bij haar moeder in huis om te helpen met het schoonmaken van de kamers, het koken van eten voor de gasten en vooral ook voor de gezelligheid. Er moet veel werk verzet worden en Julio vraagt continu haar aandacht. Die aandacht krijgt hij ook. Dat is normaal in Cuba. Kinderen die huilen worden meteen opgepakt en geknuffeld. Willen ze drinken, dan krijgen ze drinken. Willen ze eten, dan krijgen ze eten. De hele dag door. Ik moet er soms om fronsen. Wat als ik mijn zoon ook steeds aandacht zou geven? Dan zou hij toch nooit leren om iets alleen te doen? Hier is het normaal.

Maria Carmen heeft in de tuin bij haar moeder een kleine kamer gebouwd. Hier slaapt ze, samen met haar man en haar zoon. Soms wil ze even gaan liggen omdat ze de hele nacht wakker is gehouden door Julio. Maar als ze even ligt, komt Julio alweer om haar aandacht vragen.

Ze heeft ook een huis in Trinidad, even verderop. Haar man heeft ook een huis in Trinidad. Ze zouden graag een huis verkopen, maar dat mag niet. In Cuba mag je geen bezit hebben en kun je dus ook geen huis kopen of verkopen. Je mag wel ruilen. Het bewonen van een of meerdere huizen is vaak niet gunstig. Het lijkt op rijkdom, maar het brengt veel kosten met zich mee. Kosten die de meeste Cubanen niet kunnen dragen. Maria Carmen en haar man hebben het relatief goed. Ze hebben onlangs al hun spaargeld besteed aan een brommer. Een elektrische brommer, zodat Eviro naar zijn werk kan rijden en Julio naar school kan brengen.

Als Julio dat wil. Vaak wil Julio niet naar school en mag hij thuis bij oma blijven. Als de vakantie van Maria Carmen om is, gaan ze weer naar de stad, waar ze in het ziekenhuis werkt. Nu zijn ze in La Boca, een klein dorpje aan het strand, zo'n 5 kilometer onder Trinidad. Een prachtige plek. Een straat met veel *casa's*, restaurantjes, toeristen en gezelligheid. Een strand met parasols gemaakt van palmbladeren. Het is zo'n plaatje uit een reisgids. Azuurblauwe zee, wit zandstrand en drinken uit een opengehakte kokosnoot. De ligbedden ontbreken, maar dat hindert niet. Een handdoek op het zand is genoeg.

Wij zijn op goed geluk hier terechtgekomen. We wisten al dat we niet in de stad Trinidad wilden slapen. Te veel lawaai en geen plek om de auto te parkeren. Cuba is niet gebouwd voor auto's. Nergens zijn parkeerplaatsen en de straten zijn over het algemeen smal. Op de kaart hebben we gezien dat net onder Trinidad een klein dorpje aan het water is. Zonder dat we vooraf iets hebben geboekt zijn we naar La Boca gereden. Meteen zagen we bordjes van *casa's*.

'Rij nog even door', zei ik tegen mijn man. 'Er moet nog meer zijn, dichterbij het strand.' Nog een stukje verder, de bocht om en daar is het. Een groot huis, direct aan het strand. Een grote tuin waar, onder een parasol, een jong stel met een kindje zitten te spelen. Idyllisch. Rust. Mooi. Ik loop het terrein op en word begroet door een enthousiaste Cubaan. Hij spreekt goed Engels. Dat is altijd prettig, want mijn Spaans is redelijk, maar een goed gesprek voeren blijft lastig. De *casa* zit vol. Geen plek helaas. 'Maar,' zegt hij, 'de burens hebben nog wel een kamer vrij. Loop maar even mee.' Via een hekje aan de achterkant van de tuin loop ik achter hem aan het huis van de achterburens

binnen. De man roept wat in het Spaans en dan verschijnt Maria Carmen. Met haar vlotte Engels vertelt ze dat er een kamer vrij is. Dat we hier langer dan één nacht willen blijven staat meteen vast. Wat een vriendelijkheid en wat een lieve mensen. We reserveren direct avondeten en duiken daarna de zee in. Het water is lauwwarm, maar na een lange dag in de auto toch lekker verkoelend. We dobberen wat rond en genieten. Even helemaal niets moeten. Geen werk, geen verantwoordelijkheden en even geen zorgen.

Guardalavaca

Cuba. Het land waar de zon altijd schijnt en waar het water altijd warm is. Maar niet als wij er zijn.

Op 9 januari zijn wij om 17.15 uur lokale tijd in de stromende regen op Cuba geland. Het begin van een 21-daagse rondreis over dit eiland. Een land waar al veel over geschreven is, maar toch een land met grote geheimen.

Zonder planning. Zonder organisatie en zonder geboekte accommodaties. Een auto hebben we via een reisorganisatie geboekt in Nederland. De meningen zijn verdeeld over het huren van een auto in Cuba. Wij kunnen nu wel verklappen dat een auto huren vanuit Nederland de enige manier is om daadwerkelijk in een auto over Cuba te kunnen rijden. Ter plekke een auto huren is geen optie. Zelf in Nederland een auto reserveren is een gok. Je krijgt vanuit Cuba een bevestiging, maar negen van de tien keer staat er geen auto voor je klaar, simpelweg omdat er weinig auto's zijn in Cuba. Geloof ons, huur een auto via een erkend reisbureau. VIA RENT A CAR in Cuba werkt graag samen met TUI omdat de gehuurde auto's altijd netjes worden teruggebracht. Het kantoor van het verhuurbedrijf is snel gevonden. Het zit naast de uitgang van het vliegveld, dus hoe moeilijk kan het zijn. De juiste deur vinden is een ander verhaal. Bij navraag in het gebouw weet niemand waar VIA RENT A CAR zit. Er staat duidelijk een bord voor het gebouw, maar dat wil niet zeggen dat je dan ook daadwerkelijk in dat gebouw moet zijn. Dit is Cuba en daar is alles anders.

Richard staat ondertussen in de rij om geld te wisselen. Ook weer zo'n goeie tip. Wissel je geld op het